

MENSILE.

Conto corrente con la Posta.

4. ŠTEV.

I. LETO.

NAŠ GLAS

GLASILO UDRUŽENJA SLOV.
SREDNJEŠOLCEV V ITALIJI.

DECEMBER 1925

NAŠ GLAS izhaja mesečno v Trstu. - Cena posamezni številki Lit. 2.—. Naročnina do konca l. 1925 Lit. 8.—. — Za Jugoslavijo: Posamezna številka Din. 5.— Naročnina do konca l. 1925 Din. 20.—. - Uredništvo in upravnništvo v Trstu. — Odgovorni urednik: Pahor Roman. - Rokopise je pošiljati na naslov: Trieste, Casella postale 348: - Tiskala Tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi 20.

VSEBINA 4. ŠTEVILKE:

OB 125-LETNICI PREŠERNOVEGA ROJSTVA. — (J. K.)	Stran	73
BORBA. — (Tone Peruško Petrov.)	„	74
IZ IMPROVIZACIJA. — (Drago Gervais)	„	75
LITERARNE DROBTINE. — (Maksim Češinsky.)	„	76
PRIJATELJICA ALMA. — (Volkovi Mirjam.)	„	77
ODSVIT. — (Joža.)	„	78
LEA FATUR. — (Maksim Češinsky.)	„	79
O BISTVU IN O DUHU GENTILIJEVE SREDNJEŠOLSKE REFORME. — (L. Č.)	„	83
PROSVETA IN SREDNJEŠOLSKA MLADINA	„	86
DRUŠTVENA SENTENCA.	„	87
MI IN SODOBNI AKTUALNI PROBLEMI NAŠE MANJŠINE. — (Br. Dobravski.)	„	88
JUŽNO PODNE. — (Pr. M. Antura.)	„	89
INTELEKTUALNO I MORALNO VASPITANJE. — (Jerko Marin.)	„	90
BELE ŽENE. — (A. O—k.)	„	92
NEKDO TIHO PLAKA. — (A. O—k.)	„	92
VESTNIK	Stran	93, 94, 95, 96

J. K.:

Ob 125letnici Prešernovega rojstva.

Prešernova samonikla umetnost nam lebdi pred našimi duševnimi očmi kot nekaj vzvišenega, večno lepega. Njegova umetnost je preživela že stoletje, a še vedno je sveža, polna lepote. Njegova samorastlost, njegov močni duh, ki se je uveljavil popolnoma vzlic temu, da ona doba ni mogla pri nas pospeševati nikakega duševnega poleta, pač pa ga pritiskati z vso neizprosnostjo k tlom, je dokaz, da smemo verjeti v Prešerna genija. Mogočno je zaplamtela luč večne lepote in posvetila v temo, ki je tedaj vladala. Njegovih sodobnikov ni ne oslepila, ker njihove oči so bile brljave niti razveselila in ogrela njihovih duš, ker niso bile v stanu sprejeti vase tolike lepote. In ko je Prešernova zvezda utonila, je sledila doba bombastičnih fraz, dokler ni prišla mlada generacija in ni odstrla zaigrinja, ki je zakrivalo Prešernovo umetnost.

Bil je sin svojega naroda in med tem si je iskal tudi svoj jezik, da je lahko v tega odel svoje misli in želje, svojo žalost, obup in resignacijo, svoje gorje in svoj gnev. In beseda je sočna in žarka, točna in prepričevalna.

Večni nemir, večno iskanje in hrepenenje nam znači tega moža. Njegovo življenje ne poteka mirno, ampak burno in valovito. Človek pretežne notranjosti, močnih čustev, žarkega temperamenta polaga vso važnost v samega sebe. Kot človek ponosen, nosi to, kar si je naložil nase, do konca svojih dni. In o njegovem trpljenju nam govori dovolj zgovorno njegove pesmi.

Žar svoje tvorne sile nosi v sebi. Miru ne najde, komur «Bog pevski duh je vdihnil» in ne čuti se srečnega v tesnobi obdajajoče ga okolice.

On hoče svobodo umetnosti. Vsaka individualnost naj se pusti pri miru, posebno še ker dobi kaznen sama v sebi.

„Pusti peti mojga slavca
Kakor sem mu grlo vstvaril . . .
Komur pevski duh sem vdihnil.
Z njim sem dal mu pesmi svoje;
Drugih ne, le te naj poje,
Dokler da bo v grobu vtihnil“.

Njegova duša veruje v boljšo bodočnost človečanstva. Njegova narava se pa naveže na realnost in uvidi, da je to iluzija. In kot rešiteljico si tedaj želi smrt.

O njegovi srčni boli, o hrepenenju po ženski kot simbolu vsega lepega nam govori njegovi soneti. Ženski, katero ljubi, se ne more približati. Razmere ga ženejo od nje. Vidi, da je ljubil «brez upa». Ljubezen do Julije mu je postala «solz grenkih kupa». On uvidi, da «zdravja nima upa».

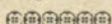
Zato uživaj, kar lahko uživaš brez duševnih bojev in bolesti, «vpijani od sladkega se strupa, ki mi razdjal srce bo hrepeneče».

A pozneje zopet prikipi pretresljiva kratka pesem polna obupa «Kam?».

„ . . . Samo to znam, samo to vem,
da pred obličje nje ne smem,
in da ni mesta vrh zemlje,
kjer bi pozabil to gorje.“

Pri našem narodu ni dobil nič, kar bi lahko nadaljeval, kar je prevzel idej romantike, jih je po svoje umeval.

Velicina njegove umetniške tvornosti ostane in na nas je, da jo pozvzamemo vase ter da se klanjamo pred velikim duhom Prešernovim.

Tone Peruško Petrov:

Borba.

Jedne vlažne decembarske noči, kad je bledosiva paučina okitila zemljo i visila o stāblima, ko srebrna svila o božičnom drvcu; te vlažne noči, kad su i zrikavci već davno zaboravili obesnu pesmu, puzio je jedan mesečev trak po svilenim nitima i postajao bledozelen.

Osećao sam ga, neugodno na vedjama. A gore se je na nebu smejao pun mesec i njegov mi je smeh legao na dušu kao mora.

Moja se duša topila, a ja to nisam hteo. Moje je srce postalo meko, ko voštani kalup i osećao sam ljubav — neku meku i bolećivu ljubav i za grubu pesnicu, koja mi gnječi dušu — a ja nevolem meseca bledog i nasmešenog.

Volem pomračinu crnu i grubu. Bez zvezda i vela. Volem buru, suhu i raskuštranu; cvilenje granja i besni fićuk vetra. Volem more duboko i crno, ali besno i razjapureno, ko mladi i divlji bog, kad se opaše proletnom snagom. I siđe gole i oštre, ko mačeve, volem — u peni tog boga.

Vrisak — — krik — — tutanj — — Borbu krvavu i očajnu, gde mišice pucaju i brizga mlada i rujna krv u mlazovima. Borbu bez jauka i plača. Borbu uz besno rikanje mladoga bika u ranu zoru — — — A bledozeleni mesečev trak gladi bore na ostrim sigama i more postaje pitomo i nježno, ko suza. Granje ne cvili i krv ne brizga u mlazovima. Već se neka paučinasta, meka i bolećiva noć nadvija nadamnom.

A mesec se smeje i baca svežnjeve novih bolećivih trakova u moju dušu. Toplo i meko zuji šum bledih, srebrnih niti i moja se nutrina topi. I suza puzi — — puzi i kvasi pesnicu grubu i krvničku — — —

Najednom osećam kako me davi. I trzam telom — kidam bledozelene trakove. Kidam besno i penim se. Mrzim ih! Neću ih! Ne trebaju mi! Borba — — sa trakovima, koji omekšavaju. Kidam: I već so mi pune ruke, svijaju se ko zmije, a besno ih grizem i gazim. Vijuju se i cvile meko i blede, a moja pena postaje crvena i besna. —

Režem, grizem, bijem — — — Svijaju se i padaju, a u očima osećam dve žerave. — Još malo — — —

I zadnjega mesečevog traka nestane negde u mraku. A bura zahuče — — noć — — pomrčina — — gromovi — —

Pobeda — — pobeda — — pobeda!

Drago Gervais :

Iz improvizacija.

MI.

1.

Živeli smo s igračkama u rukama, smejući se sunčanom traku; kupajući se goli i debeljušasti, u smirenom i toplom moru . . . . .

Živeli smo na ravnicama i u šumicama, trčeći, bosim nogama, po mekanoj travi; skrivajući se iza džbunova; zvirkajući, našim detinjim očima, na mališa, koji nas je tražio . . . . .

Živeli smo pod okriljem naših ozbiljnih roditelja, kojima smo bili sve veselje, sva radost, sve uživlje. O, bilo je lepo.

To su bili blagdani našeg života; to je bio večni smeh, večna radost — detinja, draga, andjeoska.

2.

I onda je, odjednom, nestalo sve . . . kao da je netko umro.

Naši su roditelji plakali i gledali nas nekim tužnim, nikad nevidjenim pogledom.

Naše su igračke postale nevaljale i dosadne, i mi se već nismo tako rado igrali, jer smo, našim detinjim instinktom, osećali, da je nešto u zraku . . .

crno, veliko i opasno . . . . .

Iz daljine se je čulo tutanj topova, a njihov je mukli šum naveštao našoj nevinoj duši zlo, koga mi nismo poznavali.

Naše su majke celivale naše oceve, i plakale dugim, grčevitim jecajima.

Pratili smo oceve na kolodvore, i gledali kako se gube vlakovi, u magli, u dimu . . . . .

Mnogi su naši ocevi tako otišli, a da se nisu vratili.

3.

A zlo je raslo, bivalo sve veće i veće, i uzimalo djavolske dimenzije. Oko nas su besnili vetrovi, i mnogi je cvet naše duše bio otrgnut i zgažen.

Mesto poezije naše prve mladosti, poezija smrti i greha, gorčine i čemera.

Mesto nasmejanih dana, dani suza i neizvestnosti.

Mesto radosti bol, mesto života smrt.

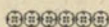
O, kako je naša duša žedjala lepote i dobra, a kako smo plakali za cvetnim stazama detinjstva našeg.

O, kako smo se odupirali zlu, koje je navaljivalo na nas, i kako smo uzalud tražili svetlost u životu našem, jer zlo je ostavilo na nama svoje biljege. Mnogi su od nas postali Kajini i Jude, mnogi su od nas izgubili sebe, i mnogi je od nas pobeĝao od zla, ostavljajuć mu slobodno polje, povlaćeć se u svoju dušu, i ljubomorno tražeć izgubljenju svetlost mladosti svoje . . . . .

4.

Danas leži, pred nama, baština, koju nam je ostavilo zlo. Sve je porušeno, sve je izgubljeno, sve, čim se je hranilo detinjstvo naše. I mi bi trebali, da na novo gradimo, ali mi smo slabi i bezvoljni. Previše su otrova ispili naše duše, prejaka je bila čaša iskušenja našeg, jer smo ga ispili tek onda, kad smo počeli živeti. O, neka padne na nas svetlost i snaga za gradnju novog života u kojem će živet deca naša.

Literarne drobtine.

Med obilico drugih zanimivosti, ki jih hrani Tavčarjev dom na Visokem, je tudi nevezan izvod Cankarjeve komedije «Za narodov blagor», ki ga je rajnki Cankar poslal iz Dunaja takratnemu državnemu poslancu dr. Ivanu Tavčarju.

Na prvi strani, za ovojnim listom, je Cankar lastnoročno napisal sledeče posvetilo:

Blagorodnemu gospodu

Dr. I v. T a v č a r j u
drž. poslanec.

Govorili so, da sem hotel karikirati v tej komediji znane ljudi in Vas med njimi. V tem slučaju bi izgubila stvar pač vso umetniško vrednost — kolikor jo ima — in vrhutega bi mi bilo skrajno neprijetno, če bi mislili Vi, da sem se ponižal do nazorov in manir pobožnih žurnalistov.

Kadar boste stvar prebrali, boste sodili najlažje sami! Zategadelj in pa v znamenje globokega spoštovanja

Vam poklanja to svoje skromno delo

I v a n C a n k a r .

N a D u n a j u , 18. marca 1901.

* * *

V pismu l. 1900 piše Cankar o tej svoje komediji sledeče: «Kaj tako rezkega in resničnega nisem napisal še nikoli...»

Zdaj sem že popolnoma ostavil stezo tiste umetnosti, ki ima samo nalogo zabavati filistre, da ne zaspe v svoji masti.»

Priobčil M a k s i m Č e š i n s k y .

Volkovi-Mirjam :

Prijateljica Alma.

Včasih se zgodi malenkosten, na videz nepomemben dogodek, ali v resnici lahko vsebuje vsaka taka malenkost ali globoko tragiko ali radost. Ob vsaki taki «malenkosti» se spominjam gotovih dogodkov, v vsaki nemi tragiki svoje prijateljice Alme.

Nekoč, bilo je v pozni jeseni, takrat, ko se vse duše nagnejo same k sebi, postanejo mehke in zaupne ter iščejo smisla svojim težnjam, izraza življenju, takrat sem opazovala z okna svoje sobe mlado mačko. Menda se je bila izgubila; a moja gospodinja je rekla, da je ena izmed onih potepinskih mačk, ki nimajo nobenega gospodarja niti se ne dajo privaditi redu in hiši. Ko sem videla to mačko, ki je tavalala po drevoredu, umikala se ljudem, ki so hodili mimo, paglavcem, ne samo paglavcem, celo dostojnim gospodom, ki so ji v svojem «človečanstvu» sledili z brco, se mi je zazdelo prav tako, kakor da je moja prijateljica Alma. — Da ste jo videli vi, mladi ljudje, da ste jo videli vi, ki je v vas še nekoliko duše in čustva, ki vas še ni okradlo življenje vaših sočnih misli in razočaralo v vaših idejah, razočaralo v vsem: v veri in ljubezni, v ljudeh in življenju kakor moja Alma, gotovo bi občutili boleost in sovraštvo do teh civiliziranih ljudi, kakor sem ga občutila jaz: strašno in onemoglo sovraštvo do vsega in vseh, ki je podobno obupu, ki te zgrabi z jekleno roko za srce, da bi dvignil pest in udaril: naj pogine vse! naj se zdrobi! Dvignil bi pest človek-črvič, dvignil bi jo v tistem strašnem trenutku in bogokletno zamahnil v svojem črnem brezupu proti Bogu-stvarniku: Zakaj si me ustvaril? Zakaj? —

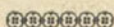
Čakajte, saj vam še nisem povedala, kdo je bila moja prijateljica Alma in kakšna je njena zgodba. Sicer je to vseeno! Povem vam zgodbo o mački. Po cesti je hodila, po parku in po nasadih, na vhodih je postajala in gledala, iskala in čakala. — Niti sedla ni tako, kakor sedajo mačke; glavo je sklonila pred se in gledala obupano in resno kakor človek. Tri dni je blodila po cestah, parku in nasadih; pred dvema dnevi je prišla celo na naše stopnjice, do mojih vrat in dvakrat nalahno zamijavkala, tako tiho in rahlo, da človek bolj ugane, kot občuti; čisto tiho in lahko kakor obupanec, ki se plaši zvoka svojega glasu. Odprla sem vrata in se je dotaknila: dva nemirna iskalca, — pa je prišla gospodinja, debela in trda ženska, ki je ljubosumna na svojega moža ter se je v tem svojem ljubosumju zagrizla v neko besno sovraštvo tako, da je izgubila občutek in smisel za vsako stvar, celo za svoje jetične otroke, razen za svoje slepo sovraštvo do moža in do one nevidne sile, ki ga ji jemlje in odtuja. Na mestu, kjer je bilo neko čustvo, nazvano ljubezen, se je razpredlo ko pajčevina silno in globoko sovraštvo, sovraštvo je zašlo v kri in mozeg, sovraštvo je zanjo kakor večna luč, ki brli med njenimi temnimi mislimi. — Niti ozrla se ni name, zgrabila je mačko za vrat in jo vrgla z drugega nadstropja na trdi tlak. — Zamizala sem in zamašila ušesa, a duše nisem mogla. Zakričalo je in zamolklo telebnilo ob tlak. Mogoče sploh ni zakričalo, mogoče je zakričala samo duša. — Ta krik se sedaj razpreda vsak večer in vsako noč po vseh kotih moje de-

kliške sobice, ta krik živi sedaj v moji duši in je postal simbol mojega življenja: krik bitij, ki niso storila nič žalega, pa jih ubijajo surovo in sovražno s trdo, neusmiljeno roko.

Še tisto popoldne sem spet srečala mačko; vračala sem se z obiska pri znanki. V topli sobici sva sedeli pri kavi in govorili o nežnih, mladih idejah o boju in delu, kakor sva si zamislili pač samo midve v svoji idealnosti. Z eno roko bi bili objeli ves svet, za eno toplo besedo odpustili vsa razočaranja in vse prevare ter se pobratili s ciganom na cesti. Občutile sva v sebi silo mlade ljubezni, ki hoče, da se posveti z žrtvijo in daritvijo. Na cesti pa sem srečala mačko, nedolžno, od ljudi po krivici mučeno živalico. Počasi je lezla naprej, vsak kamen je obtipala s svojim trudnim korakom, kakor stavec in nič več se ni izogibala brcam in udarcem: otopela je za vse in za vsakogar; samo včasih je malce postala, kakor v težkih mislih, kakor pred zagonetno uganko. Včasih je pogledala naprej s praznim, brezupnim pogledom kakor človek, kadar stoji pred neprestopno skalo ali, kadar ga je sila sklonila do tal, strla in opustošila njegovo dušo. Ko sem prišla do nje, je obstala in me pogledala. Človek bi zblaznil od obupa: — bila je prijateljica Alma. —

Včera j zjutraj, ko sem šla mimo visokega mosta poleg nasadov, sem nehote zadržala korak in pogledala čez ograjo. V umazani vodi je ležalo nekaj sivega. Nisem videla, a slutila sem, da je bila ona. In mogoče boljše tako!

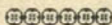
Joža :

Odsvit.

Palatin se razpel je pred mano v prošlosti loku,
se združil je, spletel v minulosť Jupitra griča ;
razgalil je Forum davno krasoto, sijaj in razkošje in nagel propad,
vstale pred mano so misli visoke, ki iščejo pota
iz veka v vek in nudijo prošlosti roko ;
stal sem pred vozljem vseh časov, pred domom vseh božjih.

Solnce se zlilo je v cerkev svetega Pavla,
in tiho je jezero zlato poplavelo mramorna tla ;
tenke so nitke prepletle kupolo svetega Petra
in mreža je mraka pregnala svetlobo,
da solnčnega ognja plameni ostreje
rezali bodo mrak večnega mesta prihodnjega dne.

Razgaljeni Forum, ponosni Palatin,
cerkve, njih stolpi, zelene kupole,
galerije, muzeji, razstave, ceste prazne v poldnevu —
vse, vse je za mano
le opojen spomin gre z menoj
v severne kraje.

Maksim Česinsky:

Lea Fatur.

(Ob priliki šestdesetletnice.)

Sredi meseca novembra je slavila pisateljica Lea Faturjeva svojo šestdesetletnico. Vzlic visoki starosti, velikemu trpljenju in občutnih duševnih pretresljajev, ki so jubilatko zadevali med svetovno vojno, je še gibčna, prožeta s pristinim humorjem in izredno svežega spomina.

Dasi nadarjena pisateljica ni imela zadostne prilike, da bi se v šoli izobrazila, si je umela s svojo bistroumnostjo in vstrajnostjo razširiti sama duševno obzorje.

Nedostatek šolskega pouka je bržčas tudi vzrok, da je naša pisateljica razmeroma pozno jela pisateljvati za širšo javnost.

Njen pojav na obzorju slovstvene zgodovine ni bil bogvekako akklamiran, to tudi nikoli ni bila njena želja, le mirno, vestno in trezno je sukala svoje spretno pero, neglede na predsodke, ki so jih imeli njeni sodobniki.

To je bržčas tudi vzrok, da jo današnja literarna kritika in zgodovina povsem zatajuje.

* * *

Ob stari cesti, ki je nekdam peljala v Reko, leži dokaj obsežna vas Zagorje, rojstni kraj naše pisateljice.

Lovro Fatur, zdrava gorska grča, je bil Lejin oče. V svojih mladih letih se je izučil za tkalca. Ko je slekel vojaško suknjo, se je povrnil v rojstni kraj in vzel v najem gostilno, ki mu jo je ponujal njegov stric Rozman.

Pri Rozmanu je tačas bivala rejenka Jožefa Sedmakova. Lovru je brhko dekletako prirastlo k srcu, da jo je l. 1859. povedel pred oltar.

Gostilna je bila v poslopju stare pošte. V tem poslopju se je rodila 14. novembra 1865 zakonski dvojici prva hčerka — naša pisateljica.

Prav v tistih letih je meril inženir Schäffer železniško progno na Reko.

Ker je govoril Lejin oče nemščino in laščino, ki si ju je dodobra priučil pri vojaki, ga je Schäffer vzel v svojo službo.

Ko je Lea izpolnila poldrugeto leto, se je oče preselil s svojo družino, radi železniške proge, v bližnjo graščino Ravne.

Službena pot pa ga je čez nekaj mesecev vedla na Rakek, odtod na Koroško in Tirolsko.

Veščega in bistrega uslužbenca je Schäffer pregovoril, da je šel na Rakek praktidirat za progovnega mojstra. Položivši izpit je služboval najpreje v Visvaru, nato tri leta v Reki, deset let v Brežicah, v Trnovem in slednjič v Matuljah, kjer je stopil v pokoj in se nato preselil v Ljubljano. Umril je v visoki starosti osemdesetdevetih let. (l. 1921). Leto za njim mu je sledila njegova zvesta družica.

Izmed enajstero otrok živijo danes le še naša pisateljica in trije bratje. Ostali so pomrli brž ob rojstvu ali v nežni mladeniški dobi.

V Visvaru je jela Lea posečati osnovno šolo z madjarskim učnim jezikom. Toda prve dni šolskega leta so se pojavile koze, in raditega so morali prekiniti pouk.

Leta 1873. je bil oče premeščen v Reko. Ondi je stopila Lea med šolskim letom v benediktinski samostan.

Prvih štirinajst dni je sramežljivo sedela v klopi in poslušala, kako se njene sošolke pogovarjajo po laško. A bistrourni deklici se je kmalu razpletel jezik.

V šoli je bila vse leto vzorna učenka. Za svojo pridnost in marljivost je bila obdarovana ob sklepu drugega in tretjega šolskega leta z zlatoobrenanim molitvenikom.

Redovnicam se je tiha in sanjava Lea toli prikupila, da so jo hotele pridržati v samostanu ter jo izšolati za učiteljico.

Leta 1876. je moral oče v Brežice. S težkim srcem se je ločila Lea od svojih tovarišic, pomorskega mesta, od morja, kjer je ob obali prisluškovala tajinstvenemu šepetanju morskih valov, kjer je skakljala iz čolna v čoln in poslušala pravljice starega pomorščaka.

Z odhodom iz Reke se je Lea poslovila za vedno od šolskih klopi.

V Brežicah se je morala po odredbi svojih roditeljev učiti šivanja.

Štirinajstletna Lea se s to mislijo dolgo ni mogla sprijazniti.

Poleg šivanja je morala doma pomagati materi pri gospodinjskih opravilih. Kljub mnogim opravičilo, ni zanemarjala same sebe.

Najrajši je gledala podobe, poslušala pravljice, ki jih je mati pripovedovala ob tihih večerih svojim nebogljivcem ter prebirala skrivaj, ob brleči sveči ali luninem svitu, knjige, ki jih je dobivala od kateheta svojih bratov.

V Trnovo so prišli Faturjevi leta 1886. Ivan Vesel, sloviti prevajalec «Psalmov» in prireditelj «Ruske antologije», je tačas služboval v tem kraju. Spoznal je nadarjenost mlade Leje in njeno neutešeno hrepenenje po izobrazbi. Prinašal ji je raditega raznega čtiva, da bi se čimbolje izobrazila. Iz Trnovega je bil oče premeščen v Matulje. Družinske razmere so se medtem toliko izpremenile, da se je na željo staršev preselila v Ljubljano, kamor je prišla l. 1892. V Ljubljani so se tačas šolali njeni bratje. K njim je prišla, da jim gospodinji. Stanovali so vsi pod eno streho. Da bi lažje izhajali, je Lea vzela na stanovanje še nekaj drugih gimnazijcev. Ž njimi se je razgovarjala o vseh spornih in aktualnih vprašanjih in se učila iz njihovih šolskih knjig. Bratje so ji prinašali raznovrstne leposlovne knjige iz svetovne književnosti, ob katerih se je učila jezika in forme.

* * *

Lea Faturjeva je jela izredno kmalu pisateljvati. Že v trinajstem letu je kovala verze in pisala povesti in drame. Toda vse te prvence je sproti nosila na ognjišče.

Njena mati, ki jo je neprestano nadzorovala, je z nevoljo opazovala, kako zapravlja mlada Lea čas s pisarenjem, risanjem in čitanjem.

Kljub materinim očitkom, se Lea ni mogla odpovedati ljubezni do pisateljvanja.

Svojo literarno pot v javnost je Faturjeva začela v Brežicah.

Tedaj je poslala svoj prvi sestavek «Črni vitez in hudi grof» «Slovenskemu gospodarju».

Nato je za javnost umolknila do svojega prihoda v Ljubljano.

Le enkrat je poslala Mohorjevi družbi daljšo povest, katero je napisala v zvezek, ki si ga je kupila za štiri krajcarje.

Ker ni bilo od nikoder odgovora, ji je upadel pogum.

Brž po prihodu v Ljubljano je poslal na svojo roko sedanji radovljiški župnik Jakob Fatur, ki je bival tedaj kot dijak pri Faturjevi, humorističnemu listu «Brivec» nekatero pesmi, ki jih je urednik Kamušič s psevdonimom Miroslava objavljaval v presledkih leta 1902.

V istem letniku je Lea objavila tudi črtici «Snubači lepe Mire» in «Topničarjeva smrt.»

V literarni delavnici mlade pisateljice je sledil zopet kratek odmor. Faturjeva se je končno po dolgem premišljevanju odločila, da pogleda malo preko dotedanjega literarnega plota. Nameravala je stopiti v krog dominsvetovcev. To namero ji je preprečil čisto slučajen pogovor s patrom Rollerjem. Zgodilo pa se je takole: Baš takrat, ko je pripravljala povest «V burji in strasti», je govorila s patrom Rollerjem, izobraženim pridigarjem ljubljanske stolnice. Učeni Nемеc je videl, kako jo njeno stremljenje vznemirja. Povedal ji je po očetovsko, kako velike naloge se zahtevajo od dobrega pisatelja.

Odsvetoval ji je se še nadalje ukvarjati s pisateljevanjem, češ da nima dovolj podlage, da bi mogla kdaj napisati dovršena in umetniška dela, polovičarska dela pa, da slovstvenemu razvoju preje škodujejo nego koristijo.

Da pokaže Nemcu njegovo zmoto, še bolj pa, da dokaže, da more tudi Slovenka, ki nima zadostne šolske izobrazbe, kaj dobrega napisati, je sedla in napisala v klasični nemščini novelo «Im Heime der Bora». Obelodanila jo je v «Laibacher Zeitung». Zbudila je v javnosti občo pozornost. V istem listu je objavila «Von der Save bis zur Donau» in «Von der Poik bis Fiume».

Medtem je končala povest «V burji in strasti». Želela je, da jo ponatisne Dom in svet. Toda bojazen pred neuspehom jo je vznemirjala. V tej duševni razdvojenosti je hodila z rokopisom v roki tri dni okoli peči, dokler se ni vendarle ojunčila in potrkala na uredniška vrata.

Dr. Mihael Opeka jo je z veseljem sprejel v svoj krog. Odsihodob je Faturjeva ostala skozi devet let najmarljivejša sotrudnica Dom in sveta, dokler je ni pokret moderne in dr. Izidor Cankar, ki je uprav tisti čas prevzel uredniške posle, potisnil v ozadje. Dom in svet je prinesel poleg že omenjene povesti «V burji in strasti» (1905) še romantično povest iz turških bojev «Vilemir» (1906), povest «Biseri» (1908) in povest iz uskoško — benečanskih bojev «Za Adrijo» (1909). Poleg omenjenih povesti je še objavila novele: «V žaru juga» (1907), «Komisarjeva hči» (1910), «Iz naših dni» (1911), «Črtomir in Bogomila» (1912), «Ko je gorela grnada» (1913) in črtice: «Takrat so cvetele akacije...» (1907), «Skušnjaja» (1907), «Cvete reseda, dehti jasnim...» (1907) in «Domovina» (1910).

Ko se je morala Faturjeva umakniti v Dom in svetu, je jela publicirati svoje sestavke v raznih mesečnikih in časopisih.

Leta 1904. je jel izdajati v Pragi Fr. Vydra svojega «Domačega prijatelja», ki ga je urejevala Zofka Kveder-Jelovškova. Faturjeva je na povabilo Kvedrove takoj pristopila v krog sotrudnikov.

«Domači prijatelj» je prinesel črtice: «V družbi bede» (1904), «Dve zakonski dvojici» (1904), «Moč usode» (1905), «Pravljica» (1905), «Vdovec v zadregi», (1905), «Na Hrvatsko» (1906), «Ko pokliče smrt» (1911), «Ni se zmotila smrt» (1912), «Neizbrisni dogodki» (1912).

Glasilo katoliško-narodnega dijaštva, «Zora», je prineslo v leposlovni prilogi «Prvi cveti», črtico «Navzgor...» (1908). «Slovenka», glasilo slovenskega ženstva, je l. 1919 obelodanil članek «Za naš Jadran».

«Ženski svet» je priobčil črtice: «Sanje in resnica», «Tiha sreča» in «Čuvajmo nežni cvet».

Faturjeva je sodelovala tudi pri nekaterih dnevnikih in tednikih.

Tržaška «Edinost» je prinesla l. 1904. pod črto s psevdonimom Ivanova novelo «Iz življenja ljubljanske loteristinje».

«Slovenec» je priobčil povesti «Kako se je prevarila Kata», «V zametu» in črtice «Skrivnostno zastrupljenje», «Skrivnostni kovčeg», «Ropar», «V smrt», «Doma bi bil ostal», «Barbičinina možitev», «Pavlinka in njegov hlapec», «Božični večer rezervistove žene». Poslednjo je ponatisnil celo «Ameriški Slovenec». V «Naši moči» je priobčila črtice «Prevare življenja». Tako se vračajo, «Če bo nekaj, ne bo nič» in «Žalostna povest».

V «Domoljubu» sta izšli črtici «V novi luči» in «Od mrtvih je vstal». V «Ilustriranem Glasniku» je priobčila sliko iz časa francoske vlade z naslovom «Pod Učko goro» (1917). Družba sv. Mohorja je izdala njeno povest «Vislavina odpoved» ter ruski prevod «Pravljica o babi Jagi» ter predelano pravljico «Zvonček v gozdu».

Poslednja leta marljivo sodeluje Faturjeva pri «Mladiki», kjer oskrbuje gospodinski del in kozmetiko.

Z gospodinskim delom je oskrbovala v prejšnjih letih «Družinskega prijatelja», «Ilustrovani Glasnik», «Ilustrirani list» in «Domoljuba».

Faturjeva tudi prevaja krajše sestavke iz svetovne književnosti. Slovenec je tozadevno prinesel več Mark Twainovih črtic in Dickensov «Volilni boj na Angleškem» i. dr.

Prevajala je tudi za «Ilustrovani Glasnik», «Družinskega prijatelja» in «Domoljuba».

Sodelovala je še pri izdaji Stiasnyevega «Berilo za ponavljalne, oziroma za kmetijsko nadaljevalne šole» (1912), za katero je napisala več sestavkov. Končno je napisala pod psevdonimom Ivan Lečnik po izkušenih virih «Naša zdravila in njih uporaba v domačem zdravljenju». Pisateljica ima še polno lepih načrtov. Prihodnje leto izide pri Družbi sv. Mohorja njena pravkar dovršena povest «Zorika in Solnčika».

Plodoviti pisateljici kličemo ob sklepu: Na mnoga leta!

L. Č.:

O bistvu in o duhu Gentilejeve srednješolske reforme.

(Iz poročila na debatnem večeru akad. društva «Balkan».)

Za nas tako usodna reforma srednjega šolstva v Italiji, znana pod imenom Gentilejeva reforma, nosi datum od 6. julija 1923. O posledicah te reforme za naš narod bom poročal na drugem mestu.*) Tu hočem le na kratko se dotakniti vprašanja, kako je nastala potreba po šolski reformi in, kako je omenjena reforma skušala rešiti tozadevne zahteve in potrebe.

Za lažje razumevanje problema moram na kratko orisati stanje srednjih šol pred reformo, to pred vsem radi tega, ker se mora za naše kraje presojati šolsko vprašanje z dvojnega vidika: z vidika prej obstoječih šol avstrijskega in italijanskega tipa.

Jedro naših srednjih šol (avstrijskega tipa) je bila klasična ali humanistična gimnazija s svojimi osmimi leti. Kakor že ime pravi, je bila podlaga vzgoje antična, grška in rimska kultura. Vzgoja sama je bila predvsem formalna. Gimnazija ni namreč vsposabljala gojencev za določen življenjski poklic, temveč jih je samo pripravljala in sicer samo duševno, ne strokovno, za nadaljevanje studij na vseučilišču. Seveda se ni mogla docela odtegniti vplivu močno razvijajočih se prirodoslovnih ved in polagoma je morala, dasi skrajno nerada, odpreti vrata tudi fiziki, da, končno celo kemiji. In tudi pouk v matematiki, kateremu edinemu so poleg latinščine in grščine priznali tudi formalno vzgojno vrednost, se je prilagodil modernim zahtevam, tako da je tudi gimnazijec pogledal čez plot v kraljestvo infinitesimalnega računa. Poleg gimnazije je obstojala sedemrazredna realka. Porodila se je iz potrebe po primernem uradniškem naraščaju v raznih javnih in zasebnih službah. Šola je bila otrok dežel in ne države, in temu primerno se je tudi njen program v različnih deželah močno razlikoval. S časom pa se je realka, katere prvotni namen je bil vzgajati uradniški naraščaj, pretvorila v srednjo šolo, ki je pripravljala gojence za vstop na tehniške visoke šole. Namenu primerno je prevladovala na tej šoli matematično-naravoslovna vzgoja, v kolikor niso nekateri učitelji postopali pri pouku v modernih jezikih enako, kakor pri pouku v latinščini in grščini!

Ni mesta tu, da bi se poglobljaj v vprašanje, katera šola je imela boljši vzgojni sistem, gimnazija ali realka. Dejstvo je, da so se gimnazijci bolje obnesli in sicer celo na tehniški visoki šoli. Iz tega pa nikakor ne smemo še sklepati, da je to uspeh gimnazijske vzgoje. Pomisliti moramo, da je bilo število gimnazij veliko večje od števila realk, tako da je bila izbira med gimnazijci večja. Razun tega pa je pri večini prebivalstva veljala edino gimnazija kot prava srednja šola. Realka je bila že a priori manj vredna. Saj je znano, da se je veliko učencev, ki niso uspevali na gimnaziji, preselilo na realko. Če ni šlo na realki, je bila dalje odprta pot na razne

Opozarjamo na članek istega pisatelja v jubilejni številki «Edinosti» pod naslovom: Naše srednje šole. — Op. ured.

ščanska šola. V celoti je trajala srednješolska učna doba za učitelje in učiteljice šest let.

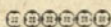
Ženskih licejev, kakršni so bili v Avstriji in katerih namen je bil izobraževati hčerke boljših družin, ki so pa po večini vzgajali učiteljice in ženski naraščaj za vseučilišča, Italija ni poznala.

Po tipu in po namenu šol ni obstojala potemtakem velika razlika med avstrijskimi in italijanskimi srednjimi šolami, takisto je bila mala razlika v učnih predmetih, skoro nepremosljiva razlika pa je bila v učnih načrtih in v ustroju šol, zlasti v načinu izpraševanja.

Šolski sistem v starih pokrajinah je bil okostenel, učni načrti starinski in neprimeren časovnemu tcku. Po izpitnem načinu je bila vsaka selekcija učencev izključena. Ako ni učenec izdelal pri redni klasifikaciji, je izdelal gotovo pri prvem ali drugem ali tretjem ali morda še nadaljnem izpitnem terminu. Izpiti so postali nekaka hazardna igra: črno-rdeče. Prej ali slej mora vsakdo zadeti, le da igra dovoljkrat. Dodajmo še za naše razmere skoro nerazumljivo veliko število srednješolskega naraščaja, prenapolnjene šolske zavode in šolske razrede, najrazličnejše olajšave dijakom - bivšim bojevnikom in nebojevnikom celo v petem letu po končani vojni, izredne izpitne termine brez konca in kraja in imeli bomo vsaj medlo sliko o srednješolskem kaosu, ki je vladal v starih pokrajinah. Reforma je morala priti. O tem so bili vsi prepričani. Za naše kraje pa je bilo tudi vprašanje izenačenja šol avstrijskega tipa s šolami italijanskega tipa. Enostavna preosnova teh šol po italijanskem kopiju bi bil korak nazaj in sicer vsaj za petdeset let. O tem so bili uverjeni vsi profesorji naših pokrajin, o tem so se prepričali tudi vsi inšpektorji, višji in nižji ministerjalni uradniki in profesorji, ki so prišli v naše kraje, da proučujejo na licu mesta ustroj naših šol. O prednosti naših šol je bil prepričan Gentilejev prednik Benedetto Croce in je bil prepričan Gentile sam, v katerega so imeli največje zaupanje vsi profesorji in učitelji naših pokrajin, dokler ni postal minister.

Sestavili so se razni uradni in poluradni odbori za proučevanje šolske reforme; vršile so se seje in zborovanja, potovanja in dogovori; nabral se je ogromen material. Vse to pa je postalo čez noč brezpredmetno: prišla je kakor strela z jasnega Gentilejeva srednješolska reforma.

(Dalje prihodnjič).

Samo svoje telo smeš prodajati, svoje duše ne.

John Ruskin.

Človeško delo mora biti pošteno in temeljito, ker sedaj smo ljudje; nobenega praktičnega pomena ni, se-li nadejamo biti nekoč angeli ali pa da smo bili lenuhi. Sedaj smo človeška bitja in moramo na svojo odgovornost biti človečanski, to je: ljubeznivo, pošteno in vestno delati.

John Ruskin.

J. K.:

Prosveta in srednješolska mladina.

Pomen prosvetnega delovanja med narodom je za narod vitalnega pomena. Radi tega si pač moramo nekoliko bolj podrobno ogledati pomen tega pojma. Marsikdo si pač na vprašanje, kaj je «prosveta», ne bo vedel dati točnega odgovora, ali pa se mu bo pomen tega vprašanja pojavil v medlih obrisih kot neke vrste predavanja med narodom. Da bi sistematično o tem nadalje razmišljal, si ne bo vzel časa.

V mnogih slučajih si pojedinci gotovo pravilno tolmačijo pomen omenjenega delovanja; ker pa uvidijo, da se točna sistematizacija tega delovanja ne da izvesti, nekako že v naprej pesimistično presojuje uspehe kakršnegakoli delovanja in se izgovarjajo — bodisi pred drugimi, bodisi pred samimi seboj — s slabimi razmerami, v katerih živimo, z različnimi faktorji, ki pridejo tu v poštev — kot se izražajo, ne da bi te faktorje navedli — z negotovostjo uspeha, z izgledi v bodočnost, češ počakajmo, kaj nam prinese čas itd. itd. Saj izgovorov je kmalu cela kopica pri roki. Nočejo se pa zavedati, da nas morajo ravno vsa navedena dejstva podžigati k še večji delavnosti. To bi bil tip nihilističnih sanjačev ali egoistov ali komodnežev. Vzlic vsemu temu pa se vsestransko in mnogo diskutira o tem ali bolje rečeno «išče dlako v jajcu», a od besed do dejanja je velik, velik korak. Da bi se pa kratko in koncizno premislilo celo stvar in nato delovalo v zamišljeni smeri, na to se pač ne pride.

Če hočemo govoriti o prosvetnem delovanju med ljudstvom, se moramo zavedati, da pomeni to: pospeševati med narodom vse ono, kar mu je že narava dala k njegovi lastni individualnosti, ohraniti verigo tradicije neprelomljeno, da lahko iz preteklosti sodi na sedanost, da mu tudi preteklost nudi ono moralno oporo, ki ga dviga, pokazati mu in nuditi mu vse kulturne dobrine lastnega naroda, da lahko spoštuje samega sebe in da ima ono potrebno mero samozavesti, ki temelji na resničnih dejstvih in ne na domišljavosti, biti si na jasnem, da obstoji kultura ne samo iz duševnih, ampak tudi iz materialnih elementov, to se pravi pomagati ljudstvu gospodarsko. Nadalje ga moramo ohraniti moralno visoko. In z vsem tem moramo pri ljudstvu okrepiti njegov čut za to, kar njemu škodi ali koristi. Za dosego teh ciljev je potreba resnega, vztrajnega in neustrašenega dela in vsakdo, katerega vsposablja njegov študij, ali pa tudi samo njegov naravni talent in nadaljna samoizobrazba, se mora čutili moralno obvezanega, da nudi svojo resno pomoč organizaciji tega dela in podrobni izvršitvi istega. Ne zadostuje pa samo to, da nudi svojo pomoč, ampak kdor hoče ohraniti narodu njegovo samobitnost, mora svoj narod poznati in biti res sin svojega naroda, to se pravi biti prožet s kulturo, katero so ustvarile tvorne sile v narodnem življenju. Kdor hoče širiti kulturne vrednote našega naroda, se mora teh vsaj zavedati. Usposobiti se mora sam, da lahko izvrši ono nalogo, katero sem črtal. Narodu mora stati ob strani kot njegov svetovalec in njegov voditelj.

Ko smo v kratkih potezah označili vse to, preidimo konečno k udejstvu vanju srednješolske omladine. Življenje srednješolca se kreče — ali se je vsaj kretalo tako — da se začne baviti po prehodu iz mladostne dobe, v višjem oddelku onega tipa srednješole, katerega pač pohaja, z vsemi možnimi vprašanji naravoslovnega, filozofskega značaja, počne opazovati okolico, baviti se s samim seboj, dela načrte za bodočnost, je idealen. Vsa ta vprašanja mu nudi že deloma izobrazba v srednji šoli — sicer mogoče samo početke teh vprašanj; bavi se pa tudi z vprašanji, ki morda direktno ne spadajo v okvir srednješolskega učnega načrta. Pri profesorju samem dobi mogoče celo človeka, ki mu zna vzbuditi zanimanje za vse to. Proti koncu začne dijak tudi osebno posezati v to delovanje, o katerem je govor v pričujočem članku. In organizacije so resna priprava za njegovo idealno nalogo in torišče samoizobrazbe.

V dobi narodno-radikalnega pokreta je ravno abiturentski naraščaj prinesel novega elana med vrste dijaštva. Kar sem sedaj omenil, je veljalo za razmere našega dijaka pred vojno. Po vojni pa je v naših krajih odpadla v gotovi meri dobrodejna srednješolska disciplina, ono skupno življenje dijaštva v šoli. Srednješolski inštituti po vojni niso mogli dati našim srednjebodo odslej izključno italijanske srednje šole vzgajale naraščaj, ki bo samo izobrazbo niti ne vzbuditi zanimanja za razne probleme, ker niso bili v vednem blgaodejnem stiku s srednješolci. Ker je torej to odpadlo in ker nam bodo odslej izključno italijanske srednješole vzgajale naraščaj, ki bo samo po imenu slovenski ali pa neka nepristna mešanica vplivov neke quasislovenske in za naše pojmovanje in naš značaj nepristne italijanske kulture, pri čemur bo ta poslednja prevladovala, je naloga naših srednješolcev dandanes tem težja, ker se morajo preko vseh teh ovir iz izključno lastne inicijative lotiti samoizobraževalnega dela in same sebe privaditi onemu temeljitemu, resnemu življenju in disciplini, kakor jo zahteva bistvo našega naroda. Vsega tega se morajo srednješolci zavedati ter se resno oprijeti tega dela. In če bo kdo zmajal z glavo, češ da je program za prosvetno delo preteoretičen, neizvedljiv, pretežak itd., naj se zaveda, da do idealne stopnje mogoče res ne bomo prišli, ampak da lahko dosežemo z resnim in vztrajnim delom zelo visoko stopnjo. Vseh panog se seveda ne more vsakdo oprijeti, zato naj se posveti oni, za katero se smatra najbolj zmožnega. Če smo mladi, pokažimo, da je v nas življenjska sila, da imamo v sebi žar mladosti, mnogo mladostnega zanosa in voljo do resnega tvornega dela! Bodimo žilavi in ne klonimo duhom, če nas tu pa tam zadene neuspeh, poskušajmo vedno z nova!

Društvena sentenca.

Odbor, še tako zmožen in delaven, je brez sodelovanja članstva — časopis brez naročnikov — — —

Nezmožen in nedelaven odbor pa je — časopis brez sotrudnikov — — (Branimir Dobravski).

Branimir Dobravski:

Mi in sobodni aktualni problemi naše manjšine.

Človek res včasih misli, da nas razmere uče... Morda je to tudi resnica, ki pa velja le v gotovih procentih za *sodobne* razmere, posebno kar se tiče našega udejstvovanja. Izključno iz preteklosti se učiti za sedanost je prav tako pogubno, kakor je napačno samo iz sodobnosti graditi za sodobnost in omalovaževati minulost.

Zakaj sem zapisal zgornje besede? Zato, ker opažam nekaj nezdravega v našem splošnem delu, nekaj — skoro bi rekel anahronističnega, nekaj, kar ne odgovarja našim potrebam, kar se ne ujema z našimi razmerami.

Ne oporekam: so izjeme, ali v našem slučaju se ne smemo zadovoljiti le z izjemami, *tu gre za celoto in v našem celotnem delu so — madeži!*

Moj namen ni, pečati se v tem kratkem spisu s posameznikom, z analizo njegovega — našemu položaju prikladnega ali neprikladnega — udejstvovanja na tem ali onem polju, marveč hočem samo opozoriti na napake našega celotnega uveljavljanja, ki se mi zdi *neurejeno* in v gotovem oziru anahronistično. Tudi se nočem dotakniti vprašanja, koliko je v naših vrstah in v naši mladinski generaciji sploh pravih delavcev in koliko je nedelavcev, ker mi je pred očmi le izraz našega skupnega stremljenja, ki mu je naše udejstvovanje zrcalo.

In tu moram najprej ugotoviti, da skupnega hotenja, takega namreč, ki bi se odražalo v našem delu, *nimamo!* V vrstah naše mlade generacije obstoji neko blodno iskanje, ki prihaja najčesteje do napačnega izraza; v njem je tratenje energij za nekaj, kar si *hipno* in *individualno* osvojimo, a ne oziramo se na naše splošne potrebe in ne zanimamo se za aktualna vprašanja, ki ne zadevajo samo nas, ampak posegajo v *vitalne interese našega celokupnega naroda!*

To je naša poglobitna napaka, ki jo štejem v večje zlo mlajši kot starejši generaciji, ker je ta poslednja vzrasla v drugih razmerah in pod drugimi okolnostmi, različnimi od sedanjih, vzrasla je v dobi, ki je za nami in je preživela razne izpremembe, dočim smo mi — mladi — rasli prav v tistem času, ko se v nas javlja prvo globlje zanimanje za dogodke v okolici, v glavnem v *sedanjih* razmerah. In vendar se zdi, da nas naša doba še ni izučila, kajti nismo še določili svoje naloge! Tavamo, še vedno tavamo *ob strani* sedanosti, ne da bi bilo naše udejstvovanje v skladu z njenimi zahtevami.

Le pogledjmo v naše organizacije, dijaške in *mladinske* sploh, pa določimo, koliko izmed njih stopa po *razmeram odgovarjajoči poti!* Pregledjmo sezname predavanj, debat itd. in konstatirajmo, koliko teh je posvečenih najvažnejšim vprašanjem, katerih rešitev zahteva z vso nujnostjo naš položaj!? — Vprašajmo se, koliko dijaških krožkov, matic našega inteligentnega naraščaja se bavi n. pr. z *eksistenčnim vprašanjem naše inteligence,*

koliko predavanj se je v naših društvih vršilo v nič manj važnem *vprašanju kraja našega študija*, vprašanju, ki se pojavlja vsako leto v hiši, kjer imajo dijaka: *Tuzemstvo ali inozemstvo?* (Primerjaj moj članek: «Kje naj študiram?» v 1. števil. «Našega glasa»!)

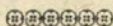
In vendar so to vprašanja, ki zadevajo *obstoj našega naroda* na ozemlju, kjer prebiva že 13 stoletij! In vendar so to vprašanja, ki zahtevajo z naše strani *jasnega odgovora!* In vendar so to vprašanja, ki jim moramo *skupno poiskati rešitve, ker bi nas mogla subjektivna, individualna rešitev ugonobiti*. Pomislimo, da ima lahko *ena sama napačna odločitev* dalekosežne posledice, ker povzroči druge enake, enemu bi sledil drugi, tretji itd. — in narod bi ostal sam, čreda brez pastirja, padal bi, vedno bolj in bolj bi se pogrezal, tonil in utonil... Da! — Ali moremo biti ob takih problemih, naših vitalnih vprašanjih, še indiferentni, ali smemo to dopustiti in prepustiti zgolj usodi to, kar danes gledamo *ob strani?*...

Ne, niso pesimistična moja naziranja, le dejstva so — in v tem članku nanje opozoriti, to je bil moj namen.

Jasno je, da mora ravno naše glasilo tem in enakim vprašanjem posvečati največ pozornosti, saj je glasilo mladih, zdravih moči, glasilo inteligentne mladine, ki je bodočnost našega naroda. To pa le tedaj, ako se ona sama tega zaveda! Pa tudi edina zavest ni še dovolj, ako ne sledi iz nje — delo!

«Naš glas» naj ne bo samo slika našega — posrečenega ali ponesrečenega — notranjega, individualnega ustvarjanja, vreča, ki naj jo polnimo s sanjarijami in iluzijami, marveč pravi izraz našega *skupnega* uveljavljanja, ki naj bo usmerjeno proti pravemu in *dosegljivemu* smotru. Le v tem slučaju bomo mogli reči, da nam je bil naš list *potreben!*

Povdarjam: Ne odtujujmo se dobi, ki nas potrebuje! Bodimo oportunisti v gotovem oziru, seveda ne v strankarskem smislu te besede. Naš oportunistem naj nam nalaga *ustvarjati glede na naš položaj in radi njega*. Zato pa ne smemo mimo vprašanj, ki so za nas eksistenčne važnosti; ne smemo mimo njih, če nočemo biti — nekaki anahronisti!

Pr. M. Antura :

Južno podne.

Vrelo, svetlo podne prosulo se žalom,
a titraji boja, azura i sjaja
nad umornim morem i u meni tiho
frču vrelo čežnju sunčanoga kraja ...

I krupno je sunce puno tople strasti.
Bube i leptiri u svadbenom letu
kruže i sve nove, lepše srču slasti,
dok titraji boja vrelo čežnju pletu ...

Strasno vazduh trepti u opojnom spletu
sunčanoga praha i mirisa vreska
— Ja te čekam, dušo, dok u svakom cvetu
vrije južno podne — dok pučina leska ...

Jerko Marin:

Intelektualno i moralno vaspitanje.

Uzgoj ili vaspitanje mladje generacije zadavalo je odavna, a zadaje još i danas pedagogima nemalu brigu. Uzgojno je pitanje, možemo kazati, bilo uvek rešeno i bilo je uvek nerešeno, a tako će biti i odsada, jer će se cno neprestano prema prilikama i duhu vremena i nadalje menjati i rešavati. Stare se uzgojne metode, kao nepraktične i nedovoljne, zabacuju, jer ne mogu, da udovolje onim zahtevima, koje život na svakog pojedinca stavlja: Danas se živi intenzivno, brzo, a za takav život potrebne su i odgovarajuće sile, životna sprema i energija.

Polje uzgojnog rada, kojega marljiva ruka pedagoga strpljivo i ustrajno obrađuje nije uvek isto i jednakim raslinama pokriveno. Velika je sprema, vešta ruka i poznavalačka veština potrebna, da se svaka biljka uzmogne potpuno i samostalno razviti i da pruži maksimum onoga, što se od nje traži. Ali se zato mora svakoj biljci dati sve uslove za samostalan i potpun razvoj. Svaka se biljka mora posebno njegovati, i o tome, kako se koja biljka hrani, cepa, štiti itd., zavisi i daljni uspeh i snaga toga mladoga života. Individui, koji su prepušteni sami sebi, zlu vremenu i raznim nepogodama, ne mogu da se razviju, kao ni oni, koji se slabo ili nikako ne paze. Na propast su usudjeni i oni, od kojih se traži silom ona svojstva, koja dotični individui ne će ili ne mogu da razviju.

Za naša čutila jednakosti u prirodi nema. Susrećemo živa i neživa bića, koja se jedna od drugih bilo čime razlikuju. Nijedan potomak ne baštini od svojih roditelja jednaki procenat istih svojstava, te će se štaviše individui jedne vrste, pače i jedne familije u mnogočem razlikovati. I koji bi sad hteo, da svaki potomak jednako odgojen bude i još k tome jednom metodom odgajan, jasno je, da uspeh može biti slab ili nikakav. Kao što vredi za ostale žive stvorove, vredit će i za najsavršeniji živi stvor pogotovo. Kod njega valja osobito paziti, kako se njegov pomladak vaspita, a vaspitanje može biti potpuno samo onda, ako se vaspita svaki član a ne svi zajedno, kako se to više puta na veliku štetu, a više puta i tendencijozno čini. Tu dakako ne može biti govora o uzgoju za opće, dakle čovečje ciljeve, već samo egoistične i partijske. Koliko se i koliko, recimo, djaka vaspita, a da pojedinca vaspitač skoro ne pozna? Koliko je i koliko djaka izišlo iz škole, a kad im se život u pravoj slici prikazao, zinuli su od čuda? A koliko je još i danas djaka, koji se na svaki način gnjavi i guše hranom, koju oni ne mogu probaviti? Koliko ima još i danas uzgojnih zavoda, gde se na jedan kalup sve duše uobličuje? Mnogi talenti i propadnu zato, jer su se nalazili u nepovoljnim odgojnim prilikama, gde se njihova darovitost nije mogla razviti, ili su se nalazili pod stalnim pritiskom nekih ideja i nazora, koje su kao takove, sve druge misli iz djačkog miljea potiskivale — pod zaštitom paragrafa dakako.

Našlo se je medjutim i onih, koji su sve te nedostatke i zla opazili i obazreli se oko sebe, da motre i popravljaju to vaspitanje. Wiloson Gill

prof. u U. S. A. zašao je u djaštvo, u njegovu sredinu, da prouči njegovo mišljenje i djaštvo samo. On je počeo s djacima da se druži, da ih poučava i gle čuda: za neko vreme gledali su ga njegovi učenici sasvim drukčije, prijateljski, a prejašnja se je bojazan nekuda izgubila i postali su si iskreni prijatelji — profesor i djak. Počeo je da ih priučava da sobom vladaju, što je veoma uspešno na njih delovalo.

Dr. Adler, jedan od znamenitih vaspitača, rekao je da treba vaspitanje postaviti na individualno-psihološku bazu, jer se na taj način može kod svakog pojedinca otkriti sakriveno duševno blago, koje ostaje inače uvek sakriveno, jer gde se kalupe karakteri, naturavaju nazori i ideje, gde se muči i gneči bedno djače, gde se brani svako samostalno mišljenje, ne može biti ni govora o potpunom odgoju. Za takovo postupanje kaže dr. Altarac, prof. u U. S. A., da je to najjači nagon mučitelja, imperijalista i umišljenog individua.

Danas je svakome, pa i nama očit antagonizam, koji je zavladao medju pojedinim znanostima i naukama. Što jedna dokazuje, to druga ruši (barem nastoji srušiti). Svaka naime zastupa za sebe neku «istinu», koju upravo ogorčeno brani. Javno je mišljenje, a bogme i djaštvo, pcepapano. te jedini pristaju uz jedne, drugi uz druge. Duboki je jaz pukao ovde, a premostiti ga nije baš najlakše. Dakako da će jednom prava istina pobediti, te će nestati medjusobnog natezanja i prepiranja u pojedinim pitanjima. I Darwin i Häckel i Delage i Trsténjak i svi ostali, našli su bezbroj napadača, koji ih danomice ruše. I mi smo radoznali o čemu se ovde radi, ali to je za nas pogibeljno, pa ne ćemo u to dirati, već ćemo kazati, da se ta borba ne vodi samo medju nekojima, već se ona prenela i na ulicu i trg, u školu i crkvu, a čovek si može jedva predočiti, kakva zbrka nastane u glavi jednog siromaha, kada sluša i s katedre istu stvar braniti i napadati. Hvala Providnosti, što takovih mnogo nema, koji bi si time glavu razbijali, jer je kudikamo veći procenat djaka zaokupio sport, a pogotovo nogomet, pa se naša nadobudna mladež malo brine, da li je potekla od Adama ili majmuna.

Ima žalibože i medju onima, koji su pozvani, da daju smer našem budućem životu, mnogih, koje se sve to vrlo malo ili nikako ne tiče. Takvima je glavno imati unosno mesto, a dužnost je nešto sporednoga. Dakako da će i gojenac na isti način nastojati, da se domogne sredstava i da udobno i lagodno živi pa bilo to i na nemoralan način. Ali pošto se ne sme kazati (ni misliti) «gospodinu» da je nemoralan, to će se on poslužiti *znanjem*, kojeg je u školi dovoljno stekao. Znanje je njegova moć, njegovo oružje, koje će ga do cilja dovesti i njegove želje ispuniti, a tim će dakako bližnji «moralniji» stradati, jer on ne će, da tako radi, ne će da bude bratu vuk, jer imade *srca*. Bez kulture srca nema uz najveće znanje dobra «čoveka». Prof. M. Fabris lepo kaže: «Odgoj samoga razuma jest polovični i jednostrani odgoj čoveka. Samo znanje ne čini čoveka ni dobrim, ni pravednim, ni milosrdnim. Samo znanje, bez odgoja srca, obično čini čoveka oholim, jer «*sciencia inflat*», te takav prezire niže od sebe.

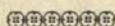
U znanju nema ljubavi ni prema komu, pa ni prema narodu iz kojeg je niknuo, te da zadovolji svojem nižem «ja», koji je postao njegov ideal, izdat će i narod svoj, prodat će i samog sebe «višem nudiocu».

Čovek može da bude obrazovan, inteligentan, ali mora da i srce uspo- redno i jednako odgaja, jer: «Za umno postupanje nije dovoljan sam um», kaže Dostojevskij. Jednostrano odgojeni individuum nema harmonije u duši, nema onoga, što čoveka čini *čovekom*, nema etičkih ni moralnih načela, već mu je glavna težnja niski užici, koji ga dovode do propasti pre ili kasnije.

I tako će možda koji od nas stupiti u život bez spremne, bez znanja, da se i on baci u mutne valove života, u borbu, pa će možda u tom blatu i propasti.

Svakomu je dužnost da želi i da nastoji kako će oko njega biti što više sreće, što više zadovoljstva, pa će se i on takovim osećati. Podaj obol siromahu, bedniku, a duša će se tvoja veseliti, kao da si sam deset obola primio, a što se to veselje ne može novcem naplatiti. Nahrani gladnoga, a tvoja će se duša nasititi zadovoljstva i mira.

Spasi onoga, koji strada, štiti pogaženoga i potištenoga i osetit ćeš se sretnim. Rasvetli mu tminu, koja ga guši, a duša će tvoja sinuti i zasjati neizmernim svetlom sreće i uništiti će sve mračne sile. Budimo si verni, iskreni, budimo braća, drugovi, budimo jedno, da se složno uzmogne- mo odrvati zlu, koje nas tišti i koje nam preti, da nas uništi.

A. O—k :

Bele žene.

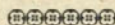
Vonja iz ograd zelenih
po vzcvetelih rožah...

Tam ciprese klonijo nad
bele spomenike...

Po njih toži pesem bolna,
o sinovih, o očelih naših padlih
do Brd in do Svete Gore.

Sanj vzbujenih žuborenje
komaj slišno plusnilo je
do molčećih kraških skal...

— — — — —
Nad nagrobniki v večer
plačejo neslišno bele žene.

A. O—k :

Nekdo tiho plaka.

Danes je večer razgrnil
vse spomine.

O večer!

Nekdo tiho plaka,
plaka...

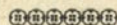
O mladost...

Danes je večer prebredel
vse daljine

in z rokami segel v dno srcá.

Tam je mrtvo, vse v molčanju.

Nekdo tiho plaka,
plaka...

V E S T N I K

Udruženje slov. srednješolcev v Italiji. - Seja širšega odbora. Ob pičli udeležbi zastopnikov in odbornikov se je vršila dne 28. decembra 1925. prva seja širšega odbora Udruženja slovanskih srednješolcev v Italiji. Tovariš tajnik nam je v svojem kratkem poročilu orisal stanje in delovanje Udruženja, ki je bilo v pokongresni dobi radi krize v odboru in pomanjkanja vsakršnih gmotnih sredstev prav malenkostno. Šele s prenovitvijo odbora, ki se je izvršila v preteklem mesecu, se je pričelo z živahnijim delovanjem. Sledila so poročila prisotnih zastopnikov članic, ki so dokazala živo potrebo vzpostavitve onih razmer, ki so vladale v Udruženju v pretekli poslovni dobi. Poročilo Ozi ga nas je seznanilo s stanjem glasila, ki sicer ni preveč razveseljivo, vendar se bo z dobro voljo in malo več požrtvovalnosti tudi to vprašanje z lahkoto rešilo. Zato toplo priporočamo vsem članicam, da se ob vsaki priliki spominjajo svojega lista ter da redno plačujejo naročnino. Pri slučajnostih je bilo javljeno, da se v kratkem prične z razpošiljanjem društvenih izkaznic vsem članicam Udruženja, ki naj jih izpolnjene vrnejo osrednjemu odboru, da jih overovi. Nadalje se je priporočalo odboru marljivejše delovanje in tesnejše stike z glasilom.

Hiljadugodišnjica hrvatskog kraljevstva i srednješkolska proslava. (Pismo iz Zagreba).

Na pragu 1926. godine stanimo časak i svrnimo pogledom unatrag u prošlu godinu, u kojoj je jugoslovenski narod kroz celu godinu slavio na više načina redak jubilej — hiljadugodišnjicu krunjenja prvog hrvatskog kralja Tomislava.

Medju Slavjenima Hrvati prvi krune svojega vladara kraljevskom krunom, pa je ovakav hiljadugodišnji jubilej trebalo i proslaviti na dostojan i veličajan način, kako to stvar obzirom na svoje značenje u današnje doba i zaslujuje. I treba odmah naglasiti, da se proslava shvatila na pravi način, pa joj je prisustvovanjem kraljevskog para i kr. vlade na nekim delovima proslave, dano obeležje državne svečanosti. Doduše, mora se priznati, da se htelo u početku dati toku same proslave sa strane priredjivača neki posebni malo nastrani smer, ali je sve ovo docnije ispravljeno, pa je konačni efekat i prava svrha ove proslave postignuta.

Ovakim načinom proslave, u kojoj su sudelovali svi narodni slojevi, zadovoljeno je staroj tradicionalnosti, ali je tom proslavom udovoljeno i modernom shvatanju današnjega vremena.

Neosporivo je, da se Hrvati imaju čime dičiti, kada su usprkos svih nedaća, koje su ih pratile u historiji, mogli sačuvati kroz hiljadu godina svoju živu narodnu snagu i

spособnost da žive, pa da na koncu svega toga stvore sa Srbima i Slovencima svoju nacionalnu državu, kao sintezu nepreznaja generacija kroz deset stoleća.

Zato ova proslava nije samo puko veličanje nečega što je bilo prošlo; ne to je više, mnogo više. To je i svest, — koja dobro dolazi u ovo posleratno vreme zidanja i stvaranja — da smo nekada bili jaki, i da je život našega naroda izvor večne energije i sposobnosti, na kojima će bujati novi, pomladjeni život naše rase.

Zato slavlje hiljadugodišnjice znači slavlje snage, izdržljivosti, otpornosti i hrabrosti, znači afirmaciju hrvatstva, ili ako hoćete jugoslovenstva, znači sto je glavno afirmaciju naše prošlosti.

Manifestiranjem ovakvih pozitivnih vrednota u ovom historijskom jubileju, mi unášamo u naš život snagu i volju, unášamo u naš život što je još najlepše veru o našem bistrovanju u prošlosti in budućnosti, veru o nama samima. Danas je to važno, ovde gde se luda plemenska borba stišava, prilike sredjuju. Jugoslovenstvo ima pravo na život, baš zbog ovakvih hiljadugodišnjica, i ono će živeti u budućnosti kao sinteza hrvatstva, slovenstva i srpstva, kao što je dokazalo, da može živeti u prošlosti odeljeno u posebne grane.

Ovaj važni jubilej slavio je celi narod. U svakom se delu i na svakom mestu nastojalo da se postigne ono najviše. Osobito se to moglo opaziti u Zagrebu, gde je pojedine delove proslave posetio kraljevski par (III. hrv. svesokolski slet. kulturno-historijska izložba grada Zagreba) čime su svečanosti postigle vrhunac.

I srednješkolska zagrebačka omladina priredila je par dana pred Božić na svoj način proslavu hiljadugodišnjice. Delegati svih srednješkolskih društava sačinjavali su odbor, koji je preuzeo dužnost oko priredbe proslave. Do proslave je došlo 20. decembra u Narodnom kazalištu, a imala je oblik svečane akademije. Dok je ovoj priredbi prisustvovala zagrebačka publika uz odlične uzvanike sviju krugova, priredjena je repriza par dana docnije za samu srednješkolsku omladinu.

Program je bio sastavljen od pevačkih i muzičkih točaka, svršio je prikazivanjem krunisanja kralja Tomislava iz Miletićeve drame «Tomislav», a po prikazivanju pevala se je «Lijepa naša...».

Sve su ove točke izvadjali sami srednješkolski. Pevačke su zborove uvežbali i vodili profesori. Osobiti je dojam proizveo mešoviti zbor od 200 lica, gde su srednješkolske nastupile u narodnoj nošnji. Ton je akademiji davalo predavanje o državotvornosti Hrvata kroz 1000 godina, a namere je

srednjoškolaca s ovom priredbom naglasio predsednik u pozdravnom govoru.

Hteli smo da pokažemo, da znamo ne samo igrati nogomet i gubiti se u nepotrebnim zabavama, već da pomalo otreseni zlih posleratnih natruha hoćemo da živimo mladenačkim poletnim i idealističkim životom, naglašujući u ovakovim priredbama prave omladinske zadatke.

Da bi nam se — međutim — verovalo? Jer se na ovaj naš čin treba da gleda i kao patriotski, u nizu ostalih priredba, i kao veći istup srednješkolske omladine kao takove. S ove je druge strane ta priredba zasluživala veću pažnju, nego joj je poklonjena. Prevarili smo se, jer smo možda očekivali ono, što još ne zaslužujemo. Novine su tu našu manifestaciju registrirale tek kroničarskom dužnosti i sa par reči pohvalile mešoviti zbor, neke opet orkestar itd. (Mešoviti će zbor, zbog ovoга uspeha vežbati — kako doznajemo — redovito dalje i kani kao srednjoškolski zbor da i dalje istupa pred javnost).

Srednjoškoli ne će i ne smeju sustati. Oni hoće, da im se veruje, da je istina ono što najavljuju. To će u Zagrebu da i uspije, jer se kod pretpostavljenih nailazi na ozbiljnu potporu, što se pokazalo kod ove poslednje priredbe srednjoškolaca.

A. R.—ić.

O gozdovništvu in skavtih. V zadnjem času je zavladao tudi med Slovenci precejšnje zanimanje za to vzgojno metodo. Tudi že nekatere šole, žalibog ne vse, gredo danes rade skavtom na roko. Da se pa tudi naši srednješolci s skavtizmom spoznajo, evo par vrstic!

Prvi, ki je prišel na to idejo, je bil ameriški prirodopisec in živalski slikar Ernst Thompson Seton, ki je ustanovil l. 1902. v Kanadi organizacijo gozdovnikov. Ta organizacija, kakor se po angleško imenuje Woodcraft, se je hitro razvila in danes imamo v Ameriki in deloma tudi v Evropi nad en milijon gozdovnikov.

L. 1904. pa je angleški general Baden-Powel, poveljnik trdnjave Masching, kateremu je zmanjkalo vojakov, organiziral mlade mestne dečke v poizvedovalno četo, ki se je izborno obnesla. Po končani burski vojni se mu je zdelo škoda razpustiti četo in vodil jo je še dalje.

Baden-Powel je spisal knjigo, v kateri opisuje uspehe svoje čete in daje tudi navodila, kako naj se te ustanavljajo.

Obstojata torej dve organizaciji. Obedve sta si slični po ljubezni do narave, v organizaciji pa sta si jako različni.

Setonovi gozdovniki so v prvi vrsti ljudje, ki streme po romantičnem življenju v gozdovih, ob morju in rekah. Njih znak je silhueta bivolove glave. Njihovi sestanki se vrše ob ognju, ob njem se sprejme tudi nov ud, in tu pri ognju obljudi, da bo zvest glavarjem, da bo ljubil vse ljudi, posebno brate gozdovnike, pa tudi da se bo ravnal po njihovih načelih.

Skupine gozdovnikov tvorijo družino, več teh skupaj tvori rod, več rodov pa sestavlja pleme. Družine se imenujejo po imenu svojega poglavarja. Rodovi se imenujejo po kaki reki ali gori.

Gozdovniki so svobodoljubni; te svobode pa ne izrabljajo, marveč se pokoravajo svojim glavarjem.

Vsak gozdovnik ima svoje ime, ki ga dobi po kakem svojem činu. Kadar dobi kdo novo ime, mu priredi bratje velike slavnosti ob ognju.

Gozdovniki se utabore v najbolj divjem delu gozda, od koder prirejajo dni in tedne trajajoče pohode. Na taborenjih pa se izurijo v razpenjajo šotorov, grajenju mostov, delanju ognjišč; obenem pa se tako kleše njih značaj in utrjuje volja.

V Ljubljani so že ustanovljeni gozdovniki oz. taborniki. Sicer jih ni mnogo, a ti so delavni in pridni. Njih voditelj je Črtomir Zorec, ki je izdelal «Taborniški red», prvo slovensko gozdovniško knjigo.

Baden-Powelovi skavti so že bolj vojaško organizirani. Pri njih vlada brezpogojna disciplina; Jugoslovani imajo skavte po češkem in poljskem vzorcu.

Kakšna je naloga skavtizma?

Vzgjajati mladino za dobre člane človeške družbe in dobre državljane. Odvajati mladino od slabih navad, zlasti kajenja in alkohola; gojenje smisla za prirodno krasoto in zdravo romantiko; vežbanje spretnosti, ki so potrebne za življenje (postavljanje šotorov, kuhanje, prva pomoč itd.); gojenje ročnega dela z lastnim izdelovanjem skavtskih potrebščin.

Naj omenim na kratko še organizatorični red. Vsaka organizacija se deli na šest odsekov: čebelice (deklice) in volčiči (dečki) od 7.—11. leta, skavti (skavtke) od 11. do 18. leta in pobratimi (posestrime) od 18. leta dalje. Najmanjša skavtska edinica je vod, ki nosi ime kake živali, šteje 10 članov in ga vodi vodnik (vodnica). Štirje vodi tvorijo četo (kolo), poveljuje ji četovodja (kolovodja). Vse čete (kola) v enem mestu tvorijo steg. Vsi stegi v eni državi tvorijo savez.

V Sloveniji se je osnoval prvi steg v Celju maja 1922., kmalu nato v avgustu v Ljubljani, nato stega v Mariboru in Trbovljah. Lansko leto se je ustanovila «Skavtska župa za Slovenijo v Ljubljani».

Starejšina stega in župe v Ljubljani je planinec in planinski pisatelj g. Pavel Kunaver.

Ljubljanski skavti so imeli do sedaj tri velika taborenja, in sicer: prvo v Kamniški Bistrici, drugo pod sivoglavim Stolom ob lepi Završnici, tretje ob Bohinjskem jezeru. Poleg tega so priredili dve dobro uspeli razstavi. Vsako soboto imajo predavanja s skioptičnimi slikami in izlete.

Bodočnost in blagor domovine in vsega človeštva ležita v zdravi in plemeniti mladini.

Igor.

Op. uređ. - Zeleli bi, da bi bil ta informativni članek naši mladini povod razmišljanju o potrebi in koristnosti takega

zdravega, tesno z naravo spojenega gibanja. Dovolj je povdaranja gole fizičnosti in materije v vseh naših sportih; naj se razvija zdrava čustvena plat.

Confédération Internationale des Etudiants (Mednarodna studentska zveza). Ko so zadobile proti koncu prve polovice prejšnjega stoletja ideje in zahteve po odpravi absolutističnega vladanja, o svobodi in ustavnem življenju vedno konkretnije oblike, so se pričeli tudi prvi poskusi ustanoviti mednarodno studentsko zvezo. Prvič so se zbrali dijaki skandinavskih držav l. 1842. v Sundu; s tem letom prične mednarodno studentsko gibanje. Politična reakcija l. 1848. je tudi te ideje zatrla. Šele l. 1884. je mednarodni stud. pokret oživel z bruseljsko mednarodno studentsko konferenco, kateri so sledile še druge v Italiji, Franciji in Španiji.

Italijan dr. Efsio Giglio Tos je l. 1898. ustanovil dijaško organizacijo «Corda fratres», ki naj bi zanesla v svet idejo miru, spravljivosti in bratskega prijateljstva. Ta ideja je padla na rodovitna tla. Jela se je razširjati po Franciji, Belgiji, Ogrski, Romuniji, Holandski in Švici.

Na osmem mednarodnem studentskem kongresu v Ithaki l. 1913. se je organizacija «Corda fratres» usmerila bolj v socialno stran mednarodnega studentskega pokreta, kar je tvorilo reakcijo onemu čustvenemu idealnemu pojmovanju tega pokreta. Zanimivo je pa to, da Nemci niso hoteli sodelovati pri mednarodnem studentskem pokretu, meneč, da je njih narodna individualnost v nevarnosti in da je vsako tako mednarodno prizadevanje le utopija.

«Corda fratres» je po omenjenem kongresu naglo napredovala do svetovne vojne, ki je tudi to prizadevanje zatrla.

Po svetovni vojni mladina ni hotela zaostati pri splošnem mednarodnem organizacijskem pokretu. Tud ona je hotela svojo mednarodno zvezo. In tako se je vršil 20. novembra 1919. v Strassbourg-u prvi po vojni mednarodni studentski kongres. Posvetovanja, ki se jih je udeležilo 17 narodov, so trajala šest dni. Uspeh je bil ustanovitev mednarodne studentske zveze: Confédération Internationale des Etudiants (C. I. E.).

Namen C. I. E. je: Navezati stike spoštovanja med študenti in intelektualci pristopivših dežel; organizirati trajno zvezo med studentskimi zvezami posameznih držav; voditi duševno delovanje, proučevati internacionalna vprašanja visokih šol ter vprašanja tičoča se duševnega in materialnega življenja študentov, in slednjič skrbeti za razširjanje kulture.

C. I. E. je torej stanovsko-kulturna organizacija brez politične in verske tendence. Sedež zveze je v Bruslju. Veliko so debatirali na kongresu o vprašanju članstva. Francija in zavezniki so zahtevali, da se Nemcem in njih vojnim prijateljem ne dovoli vstopa v zvezo. Nevtralci so pa zasto-

pali mnenje, da sme pristopiti vsak narod. Slednjič je prišlo do kompromisa: O vstopu osrednjih držav in njih bivših zaveznikov v federacijo se bo razpravljalo šele tedaj, ko bodo vstopile v Društvo narodov. To seveda še ni definitivna rešitev, ker prepušča še razpravo. Člani federacije morajo biti le studentske zveze posameznih držav. Torej je predpogoj, da imajo študenti države, ki hoče pristopiti v zvezo, že svojo državno studentsko reprezentanco. To je glavna ovira za marsikatero državo, kjer študenti nimajo svoje državne reprezentance. Zato so bile take države sprejete samo kot izredne članice. Ta usoda je zadelo Angleško, Ameriko, Dansko, Grčijo, Holandsko, Italijo, Jugoslavijo, Norveško, Švedsko in Švico. Ostale na kongresu zastopane države so postale redne članice - ustanoviteljice C. I. E. Te države so bile: Belgija, Francija, Španija, Češkoslovaška, Poljska, Romunija in Luksemburška.

Vrhovna oblast konfederacije je občni zbor. Število glasov posamezne države se določijo po sledečem ključu:

Število dijakov, včlanjenih v narodno reprezentanco, se pomnoži s številom imatrikuliranih študentov vse države. Ta produkt se deli s številom prebivalcev dotične države. Ta kvocient se podredi sledeči skali: Od 0 do 1 en glas, 1 do 10 dva glasova, 10 do 50 tri glasovi, preko 50 štiri glasovi.

Občni zbor, ki se skliče najmanj enkrat na leto, določa delovni program konfederacije. Končna redakcija programa pa je pridržana svetu (Conscil), kamor pošlje vsak nacionalni studentski savez po pet zastopnikov. Eksekutivni komite, kakor ga nazivlje uradno poročilo, tvorijo predsednik, štirje podpredsedniki, glavni tajnik in blagajnik. Njemu pripada naloga izvršiti delovni program, organizirati stike med študenti posameznih držav in poskušati, da zboljša duševno in gmotno življenje študentov vseh narodov.

To je v glavnem razvoj mednarodnega studentskega gibanja in ustroj mednarodne studentske zveze, kakor posnemamo iz Vidovdana, glasila Centralnega tajništva v Ljubljani.

LISTEK.

Tržaško mestno gledališče Gius. Verdi. S posebnimi svečanostmi se je otvorila dne 12. decembra običajna pustno-póstna operna sezona, ki bo, kakor se predvideva, srečno zaključila mučno krizo, ki vlada že par let v tukajšnji operi. — Vodstvo sezone je letos v rokah odličnega glasbenika Antonia Guarnieri-ja, enega izmed prvovrstnih kapelnikov današnje Italije, čigar ime samo že jamči uspeh sezone.

Politeama Rossetti. V proslavo spomina prerano umrlega italijanskega glasbenika zadnje generacije, G. Puccini-ja, se je vršila dne 29. novembra, na dan prve obletnice njegove smrti, izredna predstava «Ma-

dame Butterfly», pod vodstvom kapelnika Angela Ferrari-ja. Proslavitevni govor je imel Giuseppe Adami, Puccini-jev prijatelj in sodruknik, ki je v jasnih potezah očrtal življenje in delovanje umrlega. Predstava je bila vseskozi v mejah, ki jih je zahtevala resnost večera.

Pietro Mascagni (1863): «Iris» (Roma 1898). Pietro Mascagni, danes še živeči italijanski skladatelj, je poleg G. Puccini-ja najvažnejši predstavnik takozvane mlajše šole, ki je bila žarišče vsakega italijanskega glasbenega udejstvovanja zadnjih desetletij. Že v zgodnji mladosti se je izkazal za nadarjenega glasbenika s svojo «Cavalleria Rusticana», v kateri se veristično zrcali vsa duševnost italijanskega naroda in ki ga je povzdignila v kratkem času v skladatelja svetovnega slovesa. Temu delu je sledila v kratkem cela kopica več ali manj posrečenih del, med katerimi zavzema «Iris» eno izmed najodličnejših mest. Vendar tudi to od daleč ne dosega «Cavallerie» ter je bilo radi tega ob svojem rojstvu kaj različno sojeno: somišljeniki so delo povzdigovali, drugi pa, med katerimi tudi takozvana uradna kritika, so pa delo podcenjevali. — Delo se v Trstu ni igralo že skoro 20 let ter je bilo radi tega, posebno za mlajše, novost. Izvajanje, topot pod vodstvom kapelnika Umberta Berettonija, je bilo še precej dobro. Orkester in oder sta kaj častno rešila svojo nalogo.

Giuseppe Puccini (1858.—1924.): «Bohème» (Torino 1896.) V senci dveh velikanov preteklega stoletja: Riharda Wagner-ja in Giuseppe Verdi-ja, je vznikla skromna poezija Puccini-jeve Muze. Težko je bilo nuditi razvajanemu občinstvu še kaj zanimivega, vendar si je osvojila Puccini-jeva umetnost koj vsa srca, zakaj njegovih junaki niso nesmrtni heroji, ki iščejo nadčloveka, niso izkristalizirani vzori, ki rešujejo zamotane življenjske probleme, marveč so drobna človeška bitja, iz katerih diha vsa ona nemirnost in čustvenost malih duš, v kateri je zapopadna vsa nepopisna tragika našega življenja. V tem oziru je «Bohème» njegovo najboljšo delo. V Murger-jevih junakih je doživljal svoje bohemienstvo izza mladih dni, njegova globoko čustvena narav je živela njih sanjsko življenje, kopnela po njihovih vzvišenih idealih ter trepetala v objemu surove usode. In spočetka je bila ona skromna, a vzvišena poezija, iz katere se joče, smeje, vriska in tarna žalostna poezija našega življenja. Orkester je vnovič pokazal vse zmožnosti svojega kapelnika. Oder, ki je bil mnogo slabši, nas je spominjal na nekatere žalostne predstave preteklih sezon. — Pred predstavo je imel značilni italijanski govornik on. Innocenzo Cappa proslavitevni govor tako da se je tudi to gledališče obdolžilo G. Puccini-jevemu spominu. Govornik nam je v vzvišenih besedah predočil vso nemirnost in velikodušnost Puccini-jevega življenja.

Giuseppe Verdi: «Falstaff» (Milano 1893). Ko je Verdi leta 1871., po sijajnem triumfu

«Aide», odložil pero, je ves tedanji kulturni svet bil prepričan, da je njegova Muza utihnila za vedno. Saj bi tudi ne bilo nič čudnega, če bi si skoro že šestdesetletni starček privoščil po tolikem naporu počitek na svojih trdo prisluženih lovorikah. Vendar njegovo bogastvo ni bilo še izčrpano in v letih premišljevanja in razglabljanja, ki so sledila, se je pripravljal na nekaj večjega in popolnejšega. Wagner, ki si je baš tedaj osvojil po trdih borbah ves kulturni svet, je tudi na Verdija globoko uplaval, tako da je ta, po dolgem in smotrenem študiju nove umetnosti in pod uplivom Arriga Boita, odličnega italijanskega pesnika in skladatelja, ki je postal v zadnjih letih Verdijevega življenja njegov iskren svetovalec in sodruknik, sklenil dati svetu italijansko moderno glasbeno dramo. Leta 1887. je v «Otellu» izročil strmečemu svetu prvo italijansko glasbeno dramo, ki nam je pokazala Verdija v povsem novi, pomlajeni luči, a šest let pozneje nam je zamogel dati v svojem 80. letu svoj najpopolnejši umotvor «Falstaff». — «Falstaff» je opera komičnega značaja, ki opisuje pustolovščine sir John-a — Shakespearjevega junaka — in njegove družbe. Glasba, prosta vsakega konvencionalizma, brez zloglasnih arij in pompoznih koncertatov, se strne s poezijo v umetniško celoto, da v živih barvah podčrta in tolmači razposajeno življenje njenih nesmrtnih junakov. — Izvajanje je bilo nadvse zadovoljivo. Antonio Guarnieri se je izkazal za izbornega glasbenika, ki razume nalogo reproduktivnega umetnika. Orkester in oder, ki sta bila skrbno pripravljena do podrobnosti, sta častno rešila svojo nalogo. h. ž.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi vzrokov, ki niso v območju uredništva, se je pričujoča številka zakasnila. Prosimo naročnike, da nam oprostite. Da pridobimo na izgubljenem času in tako omogočimo nadaljne redno izhajanje lista, bosta izšli dve številki — januarska in februarska — skupaj.

Sotrudnike prosimo, da nam pošljejo rokopise najpozneje do 7. februarja vsled razloga, ki smo ga zgoraj navedli.

LISTNICA UPRAVE.

Zaupništvo Tolmin, Gorica, Opatija: Denar in list dobili. Prosimo Vas, da nam javite število izvodov, ki jih v nadalje rabite.

Zaupništvo Kranj: Prosimo Vas ponovno, da čim prej uredite zadevo z upravo.

TISKOVNI SKLAD.

Dr. I. M. Čok L 10, Iveša Ante L 2, Ivan Stari L 2, dr. Vratović L 2, tvrdka Mančkoč L 12, Trnovec Boleslav L 2, Novinc Josip L 2, dr. Čermelj L 2, dr. Agneletto L 2, dr. E. Slavik L 2. — Vsem najprisrčnejša zahvala.

„Naš Glas“ v letu 1926.

Naš sen se je uresničil: imamo list in naš list živi in napreduje. Bolj ko kdaj prej nam je glasilo potrebno, zato smo premagali ovire in zapreke, ki so zapirale pot. Vemo, da je do sedaj podan samo začetek, toda začetek nam nudi dovolj jamstva da naše gibanje in naš list ni efemeren pojav, da ni bežen individualen utrinek.

„Naš Glas“ je glasilo našega srednješolskega dijaštva, je iz njega in za njega. Izpolnjevati bo skušal vse one vrzeli, ki jih šola ne more izpolniti, kazal bo dijaštvu smeri in dajal navodila, kazal mu bo smer na trnjevi poti samoizobrazbe, vzgajal in pripravljala bo za narodno delo, skratka, nudil mu bo vse ono, kar zahteva sedanji položaj in doba.

Predali „Našega Glasa“ bodo odprti vsakemu dobro hotelcemu tovarišu, ravno tako bo radevolje upošteval bodrilni in svetovalni glas starejše generacije.

Dijaštvo pozivamo, da se z vsem srcem in voljo oklene svojega lista, da bo dosegel tisto stopnjo, ki so jo želi uredništvo in ki mora odgovarjati borbenosti in idealnosti vsake mladine.

Večjo skrb, kakor dosedaj, bomo polagali na zunanost lista in tudi v tem oziru imamo zagotovljeno sotrudištvo.

Ravnotako smo se odločili povečati listu naklado in znižati njegovo ceno: Tuzemstvo: pos. šte. Lit. 1'60 celoletna naročnina Lit. 18.— polletna naročnina Lit. 9.— Inozemstvo: posamezna šte. Lit. 2.— celoletna naročnina Lit. 24.— polletna naročnina Lit. 12.—

Ker pa je odvisen obstoj lista le od naročnine, prosimo vse naročnike, da naročnino poravnajo vsaj do februarja.

Od naše javnosti pričakujemo, da bo znala uvaževati strem-ljanje inteligenčnega naraščaja ter, da bo glasilo vsestransko podpirala.

UREDNIŠTVO in UPRAVNIŠTVO

strokovne šole in v kadeinico. Da so se torej absolvirani realci razmeroma slabše obnesli (sicer moram poudarjati, da je tudi pri tem presojanju velikokrat igral vloga prejudic), ne gre toliko na rovaš šole, kakor učencev. Morda je ravno zasluga realke, da je znala tudi iz učencev, ki so bili manj sposobni za humanistično vzgojo, vzgajati koristne člane človeške družbe, česar ni mogla s svojim ustrojem doseči gimnazija.

Končno pa ne smemo prezreti, da je trajala učna doba na gimnaziji osem let in na realki samo sedem. V starosti srednješolskih abiturientov pa pomeni eno leto več veliko. Naj je bil torej vzrok ta ali oni, praktične vrednosti ne bi imel tudi najboljši odgovor na to vprašanje, vsaj za naše kraje ne, ker pri nas ni več takih tipov šol, posebno pa še, ker nimamo več nobene srednje šole sploh. Sicer se je skušalo že pred vojno rešiti vprašanje realka - gimnazija z ustanovitvijo realne gimnazije, ki je bila nekak srednji stvor med gimnazijo in realko. V bistvu je bila to osemletna gimnazija brez grščine, kjer se je učil mesto nje drug, moderen jezik in kjer se je dalo večji delokrog prirodoslovnim vedam in zlasti še opisni geometriji. Šola je imela uspeh in je marsikje izpodrinila klasično gimnazijo. Radi popolnosti hočem omeniti še reformirano realno gimnazijo, ki je bila precej sorodna z ravnokar omenjeno realno gimnazijo.

Učiteljišče že po namenu, za katerega je določeno, ni «srednja» šola, ki bi tvorila prehod od osnovne šole na visoko šolo, temveč je strokovna šola, ki ima vzgajati učiteljski naraščaj. Kljub temu pa hočem tudi to šolo pritegniti k srednjim šolam, posebno radi tega, ker je po Gentilejevi reformi učiteljišče postalo zelo sorodno drugim srednjim šolam. Učiteljišče avstrijskega tipa je bilo ločeno po spolih v moško in žensko učiteljišče. Na drugih srednjih šolah so smele vsaj v zadnjih letih pred vojno biti tudi redne učenke. Za vstop v učiteljišče, ki je obsegalo štiri letnike, se je zahtevala dovršena meščanska ali nižja srednja šola. Pouk je bil enciklopedičen in predvsem praktičen. Stremljenje je šlo za tem, da bi se učiteljišču dodal vsaj še en letnik.

* * *

V starih pokrajinah Italije sta bila v glavnem dva tipa srednjih šol: gimnazija - licej in tehnični zavod. Gimnazija in licej skupaj sta odgovarjala po namenu naši gimnaziji, le da s' a bili pravzaprav dve docela — velikokrat tudi lokalno — ločeni šoli: gimnazija s petimi in licej s tremi letniki. Tehnični zavod je imel dva oddelka. Nižji, s tremi letniki, je povsem spominjal na nižje tri razrede naše realke. Višji oddelk je obsegal štiri letnike in je imel različne značaje. Takozvani matematično - fizikalni oddelk je odgovarjal višjim štirim razredom realke.

Drugovrstni oddelki so bile prave strokovne šole ali trgovske ali obrtne ali zemljemerske. Obstojal je še neki srednji tip šole: moderni licej, ki pa ni žel v Italiji takih uspehov, kakor realna gimnazija v Avstriji.

Učiteljišče končno je bilo triletno. Za sprejem so se lahko prijavili absolventje tretjega razreda gimnazije ali tehničnega zavoda, odnosno absolventke takozvane komplementarne šole, ki je bila nekakšna me-